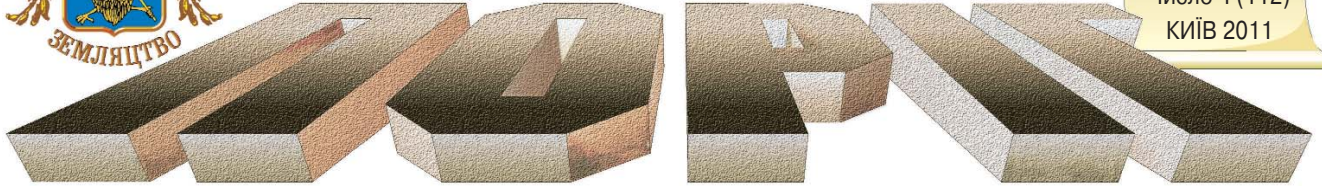

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧІЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
КВІТЕНЬ
Число 4 (112)
КИЇВ 2011

Видання товариства "Чернігівське земляцтво"

25 років потому

Будівництво захисної дамби
(липень 1986 р.)

Мороз О.О. — част. командир пельку
Павленко О.О. — технічний інспектор

Прекрасна, велична і багата наша Україна. А Чорнобильщина – лише її маленька часточка, яка увійшла у наші думи і серця своїми блакитними ріками, смарагдовими лісами, неосяжними луками з галявинами духмяних конвалій, синьооких дзвіночків, цнотливих ромашок. Різні життєві дороги приводили людей в цей благодатний край і, побачивши його неповторну красу, вони захоувалися у Чорнобиль назавжди.

Але катастрофа на Чорнобильській АЕС, що пронеслася чорним буревієм над нашою землею, перекреслила і долі людей, і долі населених пунктів, розкидавши усіх по чужих містах і селах.

А все починалося так для наших земляків.

Перший етап. Боротьба з воднем та викидами радіоактивних речовин з 26 квітня по 6 травня, в реактор скинуто понад 5000 тонн різних матеріалів, а саме: свинцю – 2400 т, піску – 2000 т, доломіту – 800 т.

Першими чернігівцями на завантаженні цих матеріалів та інформаційному забезпеченні були Владислав Степанович Рейський, Сергій Григорович Тертичний.

Другий етап. Евакуація розпочалася за рішенням Урядової комісії 2 травня 1986 року. Всього відселено цивільного населення понад 92000 чоловік, вивезено майже 50000 голів худоби. Площа відселення склала 2500 квадратних кілометрів.

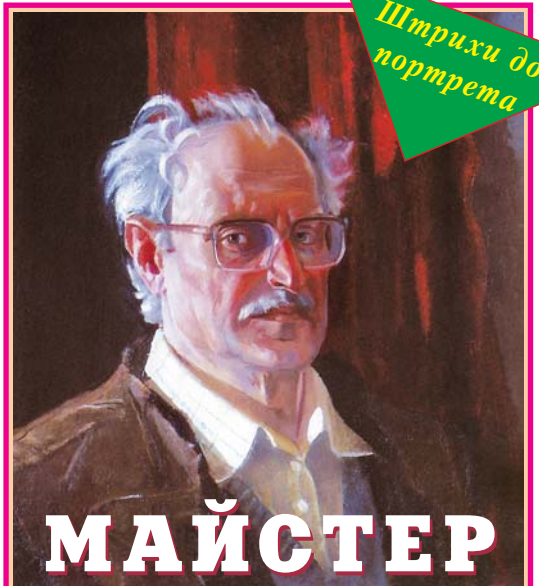
Нашими першими ліквідаторами стали Микола Олександрович Білан, Микола Іванович Шелест, Віталій Андрійович Масол, Леонід Іванович Калініченко, Анатолій Миколайович Карацюба.

Третій етап. З 7 травня розпочалися роботи по дезінфекції і відновленню діяльності АЕС. Прямі затрати склали 13 мільярдів доларів США. Всього було задіяно 230 тисяч чоловік – військовослужбовців, лікарів, будівельників та інших. Серед цієї величезної армії людей є і наші славні земляки, члени товариства, їх кількість складає понад 76 чоловік, серед яких: Дмитро Степанович Волох, Петро Миколайович Даневич, Леонід Никифорович Горлач, Іван Єгорович Остапенко, Валентина Федорівна Пархоменко та багато, багато інших.

Ризикуючи своїм здоров'ям, вони захистили планету від радіаційного забруднення. Людство не повинно забувати про їхні подвиги. А укриття над зруйнованим реактором збудовано 14 грудня 1986 року, як пам'ятник злочинно-героїчним діям людини ХХ століття.

Про це не варто забувати ні нам, ні нашим нащадкам.

Олексій ПАВЛЕНКО,
ліквідатор I категорії,
керівник Чорнобильського
відділення земляцтва

Штрихи до
портрета

МАЙСТЕР Божим велінням

Коли тобі зозуля накувала якихось сім десятків літ, чи не найбільша розкіш занурюватися в чисті води споминів. Із їх глибин озиваються незабутні голоси небуденних людей, котрі стали невіддільною часткою твого буття, певним чином вплинули на формування світобачення, освітили душу теплом і вірою в неперехідність світу. І серед таких для мене давно став нинішній народний художник України чернігівець Володимир Ємець.

У ті часи, коли мені поталанило познайомитися з ним, його називали лагідно "бородою". Я навідувався до цікавої газети "Комсомолец Чернігівщини", яку тоді заснував і талановито вів незабутній Борис Васильович Іваненко. О, цей чоловік умів по-справжньому гуртувати побіля себе талановитих людей! Тоді, на початку 60-х років минулого століття, мало яка інша газета могла похвалитися таким добірним товариством журналістів. Євген Гуцало, Володимир Дрозд, Станіслав Реп'ях, Анатолій Романенко, Олександр Скорина – це ж ціла золота сторінка в нашій культурі! І серед них не пас задніх Володимир Ємець. Саме Б.Іваненко зробив у його трудовій книжці перший запис про роботу. Це коли випускник Кишинівського художнього училища повернувся додому, до того міста, яке вигождало його дитинство. ➔ 8-9

Найбільша радість у житті людини – бути коханим, але не менша – кохати самому.
Пліній МОЛОДШИЙ

У КВІТАНІ СВЯТКУЮТЬ СВОЇ ЮВІЛЕЇ.

СЕМЕНЕНКО Микола Дмитрович – 85-ліття. Народився 14 квітня 1926 року в Чернігові. Працював начальником планово-виробничого відділу інституту "Укрколгоспроект" та інституту "Гіпрохім" (м. Чернігів). Після виходу на пенсію впродовж 12 років працював екскурсоводом на маршрутах Чернігів – Київ, Чернігів – Качанівка, Чернігів – Новгород-Сіверський.

ЧОРНОУС Михайло Федорович – 75-річчя. Народився 3 квітня 1936 року в селі Макишин Городнянського району. Працював завідувачем лабораторії мікропроцесорних систем в Інституті проблем реєстрації інформації НАН України. Нині – на пенсії.

Кандидат технічних наук. Автор більше 30 патентів і авторських свідоцтв та ряду наукових праць.

ЯРМАК Микола Федосійович – 75-річчя. Народився 8 квітня 1936 року в селі Кобижча Бобровицького району. Працював заступником директора Київського дріжджового комбінату. Нині – на пенсії.

СЕРБА Геннадій Іванович – 75-річчя. Народився 10 квітня 1936 року в селі Перелюб Корюківського району. Вчитель української мови та літератури середньої школи №306.

БІЛЯКОВИЧ Микола Олексійович – 75-річчя. Народився 13 квітня 1936 року в смт. Мала Дівиця Прилуцького району. З 1964 р. працював у Київському автодорожному інституті на посадах асистента, доцента, професора, декана факультету. Нині – перший проректор, завідувач кафедри шляхових машин Національного транспортного університету.

Підготував понад 100 наукових розробок, статей, навчальних посібників, підручників і довідників.

Академік транспортної академії України, заслужений працівник народної освіти України, кандидат технічних наук.

Нагороджений орденами "Знак Пошани", "За заслуги" III ступеня, Почесною Грамотою Верховної Ради України.

ТРАЧ Ірина Михайлівна – 75-річчя. Народилася 29 квітня 1936 року в Києві. Батько Михайло Володимирович Тарновський з с.Качанівка Ічнянського району, нащадок родини Тарновських. Працювала інженером-механіком ЦКБ "Шхуна". Героїня телевізійних програм, автор ряду статей у засобах масової інформації. Нині – на пенсії.

Вице-провідир Київського дворянського зібрання. Ветеран праці.

ГОРЛАЧ (КОВАЛЕНКО) Леонід Никифорович – 70-річчя. Народився 4 квітня 1941 року в смт. Ріпки. Дитинство минуло в селі Червоний Колодязь Ніжинського району. Працював у пресі, в апараті Національної спілки письменників України, обіймав посаду директора Бюро пропаганди художньої літератури. Автор понад 40 книг. Головний редактор земляцької газети "Отчий поріг". Учасник установчих зборів товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві.

Нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Грузинської РСР, медалями "За трудову доблесть" та "За будівництво Байкало-Амурської магістралі". Делегат XXI з'їзду комсомолу України. Лауреат Республіканської премії ім. М.Островського, Міжнародної премії доктора М.Дем'яніва, Всеукраїнської премії ім. Неучу-Левицького, Міжнародної премії ім. Г.Сковороди, М.Коцюбинського, А.Малишка.

ЛИСЕНКО-ЄРМАК Ганна Георгіївна – 70-річчя. Народилася 17 квітня 1941 року в місті Новгород-Сіверський. Працювала акушеркою Нині – на пенсії.

СМАГА Леонід Іванович – 70-річчя. Народився 17

квітня 1941 року в селі Кобижча Бобровицького району. Директор з якості ЗАТ "ОТІС".

ЛОПАТА Василь Іванович – 70-річчя. Народився 28 квітня 1941 року в селі Нова Басань Бобровицького району. Понад 35 років працює художником-графіком.

Народний художник України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка. У творчому доробку художника – ілюстрації до видання українських народних дум, книг; серія станкових гравюр; мистецьке оформлення банкнот української національної валюти – гривні (портрети, пейзажі, орнаменти); мистецьке оформлення паспорта громадянина України; плакати; листівки; малярські твори; пейзажі; екслібриси визначних людей. Автор повісті "Деся на дні моє серця", книги "Наді та розчарування або метаморфози гривні".

ГЛИНЯНА Тетяна Іванівна – 65-річчя. Народилася 11 квітня 1946 року в селі Горбово Новгород-Сіверського району. Працювала головним спеціалістом відділу торгівлі Оболонської райдержадміністрації м. Києва. Нині – на пенсії. Ветеран праці.

СУНКО Віталій Михайлович – 60-річчя. Народився 10 квітня 1951 року в селі Лосівка Семенівського району. Лікар-травматолог вищої категорії Київської міської клінічної лікарні № 3.

БУЛАШ Олександр Васильович – 60-річчя. Народився 13 квітня 1951 року в смт. Любеч Ріпкинського району. Керівник технологічного відділу ЗАТ технічний комітет "Спецмонтаж". Експерт Українського комітету зварників. Голова атестаційної комісії комітету зварників.

ВОЛОЩУК Микола Федорович – 60-річчя. Народився 22 квітня 1951 року в селі Волінка Сосницького району. Виконував роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварії на ЧАЕС. Був заступником начальника штабу "Укргропромбуд" на будівництві об'єктів м. Славутич, керуючим справами корпорації "Укргропромбуд". Був головою правління ЗАТ "Агробуд-1". Працював начальником відділу перспективного розвитку у Київському Національному університеті ім. Т.Г.Шевченка.

Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС II категорії. Дійсний член Академії будівництва України, заслужений будівельник України. Підготував 30 методичних рекомендацій.

Нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, Грамотою Верховної Ради України, п'ятьма медалями та інш.

ФЕДЯЙ Володимир Олександрович – 60-річчя. Народився 25 квітня 1951 року в селі Новосілки Ріпкинського району. Працював на підприємствах, в установах та організаціях Міністерства лісового господарства, з липня 1993 року – в центральному апараті Міністерства праці України, Міністерства праці та соціальної політики України головним спеціалістом, начальником відділу, заступником начальника управління. Нині – на пенсії.

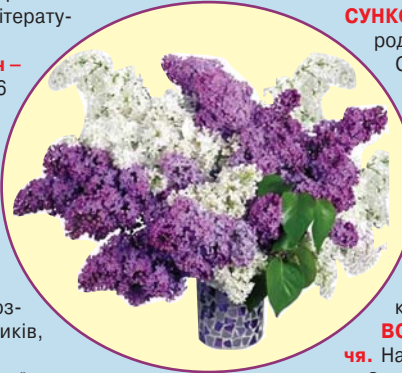
Ветеран праці. Нагороджений рядом відомчих відзнак.

ПІКТА Олександра Миколаївна – 60-річчя. Народилася 28 квітня 1951 року в селі Заудайка Ічнянського району. Працювала вихователем дошкільного закладу. Нині хоч і на пенсії, але працює вихователем продовженого дня в школі-садку "Турбота".

КОСЕНКО Лариса Андріївна (Леся Оленівська) – 55-річчя. Народилася 10 квітня 1956 року в селі Оленівка Борзнянського району. Працює кореспондентом Фонду Пантелеймона Куліша та редактором молодіжних програм "Європа-центр".

Дорогі земляки!

Рада товариства "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім нев'янучого здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

Земляцька нарада

У Міжнародному виставковому центрі відбулося засідання Ради Товариства "Чернігівське земляцтво" у м. Києві. На засідання прибула більша половина керівників та заступників керівників регіональних відділень. Збори вела виконавчий директор Тетяна Літошко. На початку дійства вона роздала присутнім пакет необхідних для роботи матеріалів і розповіла про порядок денний.

Перше питання було присвячене плану основних заходів Товариства "Чернігівське земляцтво" на 2011 рік. Тетяна Андріївна розповіла про заходи, що вже відбулися і ті, які планується провести у поточному році.

Наступним питанням було внесення змін до Положення про членські внески Чернігівського земляцтва.

Далі керівники регіональних відділень обговорили організаційні питання: про фінансування видання книги про населені пункти Чернігівщини, про обов'язкову передплату на часопис "Отчий поріг", про стан звітності відділень Товариства, про плани роботи відділень на 2011 рік.

Наш кор.
Фото Леоніда РУСИЧА

До уваги земляків!

Щиро запрошуємо вас із родинами та друзями на традиційне загальне зібрання нашого Товариства, яке відбудеться 28 квітня у п'ятницю о 17 годині у приміщенні оновленого Палацу спорту.

Рада товариства
"Чернігівське земляцтво" у м. Києві

ЗБОРИ семенівців

Семенівський осередок земляцтва в поточному році не збирається пасти задніх, а тому семенівцям, крім підсумовування зробленого за минулий рік, було про що говорити на черговому зібранні, складаючи плани на майбутнє.

На тверде переконання керівника осередку Олександра Нараєвського та всіх присутніх, головним у їхній роботі повинна залишатися турбота про свою малу батьківщину.

Адже в такому мальовничому районі за останні роки постійно скорочується кількість населення, з обліку вже знято кілька населених пунктів.

Все це не дозволяє столичним семенівцям спокійно спостерігати, як повільно вимирає їх рідний край, де, можливо, скоро важко буде знайти могили своїх рідних.

Виступаючи згадували: територія району була заселена ще під час пізнього палеоліту, біля 20 тисяч років тому. Біля Семенівки, сіл Орликівка, Горюк (знято з обліку), Гаті, Заріччя вченими були досліджені археологічні пам'ятки епохи мезоліту,

неоліту, раннього заліза. Біля сіл Костобобрів, Медведівка, Карповичі археологічні пам'ятки доби Полянської та Київської Русі.

На території району 11 річок, значні площі лісу, великі запаси корисних копалин торфу, глини, піску.

Були часи, коли в цьому краї не тільки ліс рубали, а ще й виготовляли цеглу, різноманітні вироби з дерева та скла.

В Семенівці народився Іван Пархоменко, всесвітньовідомий художник та поет. З селом Погорільці пов'язані імена Антонія Погорільського, Олексія Толстого, Олексія та Володимира Жемчужникових, всесвітньовідомих російських діячів культури та мистецтв.

Визначальними пунктами цього річного плану семенівців стали: надання школам міста та сіл допомоги щодо забезпечення комп'ютерами; участь у заходах Інноваційної палати України щодо впровадження проекту по будівництву та введенню в експлуатацію цегельного заводу, що в перспективі дозволить виробляти 20 мільйонів умовних цеглин на рік, створити значну кількість робочих місць, а також забезпечити надходження податків до бюджетів різних рівнів.

Насамкінець зібрання Сергія Панкрат'єва, який родом з Тополівки, одногослосно було обрано заступником керівника осередку. Тож у всіх земляків є нагода привітати його з відповідальним дорученням.

Олексій ОРЕХОВИЧ

ВІД РЕДАКЦІЇ. Повертаємося до теми Корюківської трагедії, бо вона наймасштабніша за всю історію Другої світової війни. Здавалося б, цей злочин фашистів має давно стати широковідомим не лише в межах України, а й у цілому світі, проте ось уже минуло 68 років від того кривавого березня, а нам усе не доводять руки гідно зафіксувати цей факт вандалізму в історії людства. Цього за нас не зробить ніхто, це горе тисяч поліщуків має будити до роботи нас самих – від установлення причин розправи над мирним населенням до встановлення й пошанування кожної жертви нелюдського терору.

ТАКЕ НЕ ЗАБУВАЄТЬСЯ

Часом хочеться спитати: які ж бо були наші домашні партизани, що перед тією кривавою оргією загарбників вчинили малозначний наліт на селище та й знову заховаляся в лісі, знаючи, яка відплата чекає на німеччиних дідів з бабами, беззахисних дітей чи ненавчених боронити зі зброєю рідні обійстя жінок? І чи не

схоже це на звичайну провокацію безвідповідальних озброєних молодиків, які забули, що вони в першу чергу захисники народу, своїх матерів та дітей? А в сусідній Білорусі, яка зуміла колись на весь світ піднести трагічну славу маленької Хатині, народні месники таки створювали цілі партизанські зони, в які фашисти боялися й носа поткнути, вони захищали мирних земляків від кулі ката й пекельного вогню. А в ті дні, коли задушливий дим вставав із Корюківки й розповзався далеко довкруг, неподалік від земного пекла сиділи в лісі сотні наших партизанів і боягузливо вслухалися в татакання кулеметних та автоматних черг. Так що всі подібні дії доморощених партизанів ще потребують ретельного аналізу з відстані десятиліть, як і взагалі неймовірно масштабна статистика партизанського руху, що давно стала основою гірких та справедливих анекдотів про тисячі пущених під укіс ворожих ешелонів, сотні тисяч знищених ворогів.

Свого часу на мою пропозицію було вирішено створити авторитетну редколегію на чолі з славетним Героєм Радянського Союзу письменником Юрієм Збанацьким й видати документальний

А в ті дні, коли задушливий дим вставав із Корюківки й розповзався далеко довкруг, неподалік від земного пекла сиділи в лісі сотні наших партизанів і боягузливо вслухалися в татакання кулеметних та автоматних черг.

цикл під загальною назвою "Дзвони пам'яті". Кожній області мав бути присвячений окремий том досліджень. Вийшло п'ять томів. Чернігівщині пощастило. Затим настав початок 90-х років, відомі всім історичні події і в результаті переподілу ідеологій та власних інтересів ця архіважлива проблема стала нікому не потрібною. Книги серії теж. А то мали бути записані літераторами свідчення дивом уцілілих жертв, які уже встигли за останні два десятиліття практично відійти в інший світ, а не триумфальні спомини партизанських ватажків, записані найнятими майстрами пера.

На жаль, нічого вже не повернути, і тому такими важливими постають завдання перед нашим Сіверським краєм, як і перед усією Україною: збереження в народній пам'яті трагічних сторінок не такої ще й давньої історії, в даному разі трагічної Корюківки, котра стала епіцентром недавніх патріотичних подій у нашому краю.

Леонід ГОРЛАЧ

Корюківка ось уже 68 років сумує через найбільшу за всю Другу світову війну трагедію –

впродовж 1 та 2 березня 1943 року фашистські загарбники дощенту спалили, стерли з географічної карти України місто з населенням, яке складало на той час 9838 осіб. Знищили, спалили живцем близько семи тисяч ні в чому не винних мирних жителів. Дорослих і дітей, сивих дідусів та бабусь. Пекло на землі тривало лише дві доби. А після... Ні людей, ні тварин, ні птахів. Лише чорні попелища, з яких рвалися в обгоріле небо обвуглені комины печей, ніби знаки знищеного домашнього затишку. Лише мертва пуста, над якою панував невтішний сум, ним пропахло саме весняне повітря. І не на короткий строк, а на довгі літа.

Минатиме час, із довоколишніх лісів та ближніх сіл повертатимуться на згарища вцілілі корюківчани. Ридатимуть, ховатимуть упізнаних рідних поруч із колишніми подвір'ями та у братських могилах, ховатимуть і обгорілих невіпізнанців. Нарешті отямившись від горя, переборюючи холод і скруху, ритимуть у промерзлому ґрунті землянки, облаштовуватимуть таке-сяке житло, підстелюючи замість перин та подушок перетлілу за зиму солому з сусідніх полів. І те житло буде служити їм так довго, аж доки не стягнуться статками та почнуть ставити нові зруби неподалік від рідних могил, від яких уже було несила відірватися, як від поклику пам'яті. Що ж, навіть ущент розорене гніздо має якусь непоясниму силу тяжіння для тих, хто мостив його, зігрівав теплом сердець цілих поколінь.

Ця духовна генетична сила і цього разу скликала в Корюківці до могил та монументів не лише місцевих жителів, а й багато небайдужих до трагедії міста людей з-поза його меж.

Оblasну владу представляли голова держадміністрації Володимир Хоменко, голова облради Анатолій Мельник, заступник начальника управління у справах преси та інформації облдержадміністрації Дмитро Никоненко та начальник відділу Сергій Ведусь.

Істориків – учений секретар Чернігівського історичного музею Максим Блакитний, представник Інституту національної пам'яті в області Сергій Бутко. З Києва прибули директор згаданого Інституту, член-кореспондент НАНУ Валерій Солдатенко та знаний вчений-медик, заслужений художник України Анатолій Радзіховський. Наше земляцтво представляли його почесний голова Павло Мисник, керівник Корюківського відділення Василь Устименко, Сергій Крекотень та Анатолій Букреєв. Не оминули увагою жалобне дійство й представники багатьох засобів масової інформації.

Вшанування жертв фашистського терору розпочалося мітингом біля меморіалу загиблим корюківчанам. Володимир Хоменко підкреслив, що каральна акція фашистів у Корюківці стала найбільшою у всій Другій світовій війні, і

цей день має стати символічною датою не лише для всієї України, а й Європи. Анатолій Мельник додав, що Велика Вітчизняна війна віддається в часі, але не зітреться в нашій свідомості, залишиться заповітом полеглих – берегти мир, будувати краще життя. А Валерій Солдатенко наголосив, що всі ми ще недостатньо зробили для закарбування цієї трагедії на скрижалях вічності.

Не залишилися осторонь і корюківчани. Голова райдержадміністрації Олександр Довгаль подякував усім причетним до події. А науковий працівник місцевого історичного музею Тетяна Макаренко зачитала деякі спогади очевидців тієї страшної трагедії та наголосила, що люди давно мріють про спорудження сучасного монументу-пантеону.

А тим часом підніжжя нинішнього Меморіалу устилають гірлянди й квіти, і чи не найразючіше звучить хвилина мовчання, що єднає всіх присутніх. Палахотить і ніби стогне блакитне полум'я Вічного вогню, і свіжий морозець спускається з чистого високого неба, яке ніби нагадує, що життя вічне.

Журналісти взяли в щільне коло керівників області, і ті пообіцяли всіляку підтримку проектам нових меморіалів не лише в Корюківці, а й в Щорсі та інших партизанських районах.

Тож були предметними оглядини кількох проектів майбутнього меморіалу в фойє Будинку культури. Як предметною була й щира розмова в залі, де корюківці презентували документальну книгу "Корюківка, 1943: злочин проти людяності" та літературно-музичну кінокомпозицію "Пам'ять народу неубієнна". Слушними були виступи Д. Никоненка та С. Бутка. А В. Устименко, передавши вітання від столичних земляків, наголосив на потребі увіковічити пам'ять жертв, а

для цього необхідно старанно опрацювати всі існуючі архіви, спецхранні тощо. Не повинне піти в непам'ять жодне прізвище замученого ко-

рюківця. В нього самого вже є добрих дві з половиною тисячі прізвищ замучених, треба максимально доповнити його і відбити кожного мученця на стіні Пам'яті майбутнього величного меморіалу. Це потрібно не полеглим, це потрібно живим, особливо молоді.

Ащоб заклик не був лише мітинговою декларацією, Василь Устименко передав на спорудження майбутнього меморіалу першу тисячу гривень, і його охоче підтримали всі троє членів нашої делегації.

Слушно сказала корюківчанка Ганна Нековаль, одна із небагатьох дітей, кому пощастило врятуватися в погребі біля спаленої хати: "Ми, нащадки наших дідів та батьків, не маємо права забувати й ніколи не забудемо, якою ціною здобули право жити й працювати на вільній українській землі".

**Наш кор.
Фото Василя УСТИМЕНКА**

Ця духовна генетична сила і цього разу скликала в Корюківці до могил та монументів не лише місцевих жителів, а й багато небайдужих до трагедії міста людей з-поза його меж.

ПРО трагічні ювілеї та інше

Два трагічні ювілеї – початку Великої Вітчизняної війни та оборони Києва чекають на нас у поточному році. А ще не менш значущими для чернігівців будуть 70-літні роковини з дня загибелі нашого земляка – Героя Радянського Союзу генерал-полковника Михайла Петровича Кирпоноса. "Україна в огні" – таким, за висловом Олександра Довженка, став для українського народу окупаційний період війни.

Битва за Київ – великомасштабна битва Червоної армії та Вермахту, яка тривала з 7 липня по 26 вересня 1941 року, була частиною наступального плану Барбаросса і отримала назву Київської оборонної операції.

З німецької сторони в битві брала участь група армій "Південь" під командуванням генерал-фельдмаршала Карла Рундштедта, яка налічувала 43 німецьких дивізії (з них 5 – танкових) і 14 – румунських, а також 2-а танкова група генерал-полковника Гейнца Гудеріана 2-ї армії з групи армій "Центр".

З радянської сторони в битві брали участь війська Південно-Західного фронту (далі – ПЗФ) під командуванням генерал-полковника Михайла Кирпоноса у складі п'яти загальновійськових армій та Пінської флотилії під командуванням контр-адмірала Дмитра Рогачова. Загальне керівництво битвою здійснював маршал Семен Будьонний.

Після кровопролитних боїв в ніч на 19 вересня радянські війська залишили Київ, а 20 вересня 1941 року в урочищі Шумейкове під Лохвицею Полтавської області у нерівному бою з противником разом зі своїми солдатами і офіцерами загинув командуючий ПЗФ генерал-полковник Михайло Кирпонос.

Поразка ПЗФ відкрила німецьким військам шлях на Східну Україну, у Приазов'я та Донбас. З іншого боку, відволікання 2-ї танкової групи вермахту з центрального напрямку на південь сповільнило просування групи армій "Центр" і дозволило радянському командуванню підготуватися до оборони Москви.

Історичний портрет Михайла Кирпоноса ще не написаний, але є спогади про нього радянських воєначальників Кирила Москаленка, Андрія Гречка, Георгія Жукова, Олександра Родимцева та багатьох інших, які не тільки дали високу оцінку тій ролі, яку зіграла Київська оборона в загальному ході війни, але й намалювали привабливий образ Кирпоноса, як командарма та людини. Про Михайла Кирпоноса його побратими-генерали пишуть як про дуже освічену у воєнному відношенні людину, хороброго та вольового командира. Маршал Георгій Жуков, наприклад, в книзі "Спогади та роздуми" про Михайла Петровича Кирпоноса підкреслював те, що він був дуже освіченим загальновійськовим командиром, який пройшов службу в старій армії, а в 1917 році був обраний головою полкового солдатського комітету, відзначався великим почуттям відповідальності за доручену справу й глибоким усвідомленням необхідності всебічного підвищення боєздатності армії. Георгій Жуков був радий, що Київський особ-

"З-поміж усіх народів, які опинились під владою Німеччини, чи не найбільше постраждав український. Але, разом з тим, він ціною мільйонів своїх представників зробив величезний внесок у перемогу над нею..."

Уїнстон Черчілль

ливий воєнний округ доручається такому достойному командиру, як Кирпонос.

Двічі Герой Радянського Союзу генерал-полковник Олександр Родимцев у своїй книзі "Твої, Вітчизно, сини" характеризує Михайла Кирпоноса так: "Я був впевнений, що побачу дуже втомлену людину, пригнічену невизначеністю становища й нашими невдачами на фронті. Однак командуючий був спокійний і врівноважений. Він вийшов назустріч, міцно потиснув нам руки. У нього був прямий, уважний погляд, кітель з Золотою зіркою Героя Радянського Союзу і генеральськими петлицями (тоді ще не носили погонів) міцно облягав широкоплечу постать. Я зразу відчув, що перед нами вольовий і рішучий військовий начальник – це почувалось в кожному його слові, в кожному витриманому його жесті".

Перебіг подій, пов'язаний з битвою за Київ, коментували у своїх мемуарах не тільки радянські воєначальники, але й німецькі – Гейнц Гудеріан, Франц Гальдер, Герман Гот, Карл Рундштедт, Ганс Обстфельдер та інші. Всі вони визнають, що бойові дії військ ПЗФ справили великий вплив на подальший хід війни. Відзначаючи свій тактичний успіх в оточенні ПЗФ, сам факт прийняття Гітлером "фатального рішення" повернути з Московського на Київський напрямком великі військові угруповання, вважають, однак, як і всі інші німецькі генерали і в першу чергу коли-

шні начальник генерального штабу сухопутних військ Німеччини Франц Гальдер, стратегічною помилкою Гітлера, що призвела до поразки Німеччини в другій світовій війні.

Є й інші, протилежні вищезгаданним, оцінки вкладу Михайла Кирпоноса у визначальну перемогу Радянського Союзу у війні. Однак, вони не чисельні та суб'єктивні.

За своє життя мені вдалося прочитати багато мемуарів радянських і німецьких воєначальників про війну, по кілька разів прослухати чисельні розповіді учасників тих трагічних подій. А тому з огляду на все можна зробити один висновок – вклад Михайла Кирпоноса в загальну перемогу не викликає сумнівів.

Ближчим часом виповнюється десять років першим спробам вирішити питання щодо присвоєння звання Героя України Михайлу Кирпоносу (посмертно).

Чисельне Чернігівське земляцтво у своєму складі має багатьох впливових політиків, в тому числі й суб'єктів законодавчої ініціативи, а тому є надія, що йому під силу нарешті зробити все, щоб і вітчизняне законодавство мало такі норми, які дозволяють вирізняти справжніх героїв і хоч із запізненням, але відзначати їх заслуги. Прикладом може бути Російська Федерація. Там Указом Президента від 1 жовтня 1993 року № 1553 "за мужність і героїзм, проявлені в боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років", генерал-лейтенанту Михайлу Федоровичу Лукіну присвоєно звання Героя Російської Федерації (посмертно). При виході з оточення 14 жовтня 1941 року командарм Михайло Лукін був тяжко поранений і без свідомості попав до полону, де достоїно тримав себе в тяжких умовах. У полоні йому ампутували ногу. В травні 1945 року був звільнений з неволі. Помер 25 травня 1970 року. Похований у Москві на Новодівичому кладовищі.

Михайло Кирпонос народився 12 січня 1892 року в селі Вертіївка Ніжинського району, похований у Києві. На початку наступного року Україна буде мати 120-літній ювілей видатного полководця.

А ТОЙ КРИВОНОС, ЩО ТВОРИТЬ УКРАЇНСЬКУ ДИПЛОМАТІЮ

А ви знаєте Кривоноса? Та ні, не Петра Федоровича, стахановця номер два на залізничному транспорті, який водив надпотужні локомотиви, і навіть не легендарного полковника війська Запорізького Максима Кривоноса, а нашого прекрасного земляка Павла Олександровича Кривоноса родом з козацького міста Прилук, в якому виготовляють такі міцні цигарки, що хай їм грець.

Його знають геть усі. Особливо земляки та іноземці. Земляки це зрозуміло. Не одну добру справу для своїх краян зробив і робить Павло Олександрович. А іноземці ще зрозуміліше. Бо він для них рідніший батька рідного. Він для них, прибульців з інших світів і земель, і порадник, і наставник, і заступник, і навчитель, і дороговказ, а ще щирий друг для всіх, котрі прибули у державних справах до нашої прекрасної і такої незрозумілої їм країни України. Адже Павло Олександрович обіймає в нашій, майже незалежній державі, унікальну посаду.

В 1992 році в Україні, мов гриби після дощу, почали

з'являтися різноманітні іноземні установи, представництва, посольства і всьому цьому новоявленому господарству слід було давати раду: розміщати, годувати, розважати, обслуговувати. Саме з цією метою і було створено Генеральну дирекцію з обслуговування іноземних представництв, а її генеральним директором призначено Павла Олександровича Кривоноса.

І вже найближчим часом і нашим високопосадовцям, і закордонним діячам стало зрозуміло, що саме така людина потрібна на цьому місці. Звісно, тут Павлові Олександровичу допоміг його попередній досвід. Після закінчення Київського інженерно-будівельного інституту перспективного юнака залишили працювати у столиці.

Молодого прилучанина доля пов'язала з історичним київським Подолом. Головний інженер, начальник управління житлового господарства, заступник голови виконкому райради. А тут довелося писати українську дипломатію з чистого листа і майже на порожньому місці. То були важкі, але щасливі дні, коли власними руками творилася своя держава, налагоджувалися дипломатичні стосунки з усім світом. Будувалися нові готелі та інші споруди. Вони не лише для іноземців, вони й для українців залишаться. Нині завершується спорудження будівлі посольства США, триває будівництво посольства Казахстану, а мине ще деякий час і в мальовничому місці під Києвом перших любителів престижної у світі гри у гольф прийме перший у нашій державі побудований за усіма світовими стандартами український гольф-клуб. І керуватиме там син Артем, який усі тонкощі цього виду спорту проштудював у Штатах.

Радіє батько з успіхів сина. Та й доньки його не підвели. Обидві – і Катерина, і Ірина – успішно закінчили інститут міжнародних відносин і працюють за фахом. Так що повніться українська дипломатія своїми українськими кадрами.

А нещодавно усім гуртом зібралися на маминих іменинах. Людей було – море. Родичі, друзі, одних онуків з правнуками семеро. Не хотіла Галина Федорівна з Прилук до Києва перебиратися, погодила-

ся лише коли син пообіцяв їй клаптик земельки, аби було мамі біля чого тупати. Знайшлася і в столиці латочка ґрунту з невеличку кімнату. На ньому й пораяється зранку і до вечора.

Батько, той книжник і затятий риболов. Всю синову бібліотеку перечитав. Павлові Олександровичу для читання залишається зовсім обмаль часу. Кожного дня зустрічі, прийоми, наради, конференції... Та й земляки уваги потребують. Тут бодай останні літературні новинки встигнути переглянути, аби бути в курсі тих подій, якими живе світ і Україна.

А незабаром клопотів ще побільшає, бо передають їхню дирекцію Міністерству закордонних справ. Стануть вони державним підприємством з тими ж функціями, але значно розширеними. Бо доведеться відтепер опікуватися ще й нашим закордонним майном. Проводити там ремонт і реконструкцію посольських будівель.

Проте, як не скрутно з отим вільним часом, але було б великим гріхом не віднайти його для спілкування із земляками, відвідати рідну місцинку, допомогти людям, котрі живуть на своїй і його малій батьківщині. Недарма ж вихідці аж з трьох районів – Прилуцького, Срібнянського і Талалаївського обрали його своїм ватажком. Тож і туди слід з'їздити і, звісно, не з порожніми руками. Вже багато років осередку шефствує над Густинським Свято-Троїцьким монастирем. Коштом членів осередку свого часу там зроблено ремонт та благоустрій. Значну допомогу надають дитячим будинкам та школам цих районів. Виплачують стипендію обдарованим учням. Встановлено пам'ятник Тарасові Шевченку-художнику та видатному сміхотворцеві Миколі Яковченку.

Про все це та інші благодійні вчинки членів відділення, яким керує Павло Олександрович Кривонос,

наша газета писала вже не один раз. Нині ж Павло Олександрович має гарний намір при Густинському монастирі облаштувати козацьку пасіку, куди могли б навідуватися колишні краяни, доля яких порозкидала по усіх усюдах, безкоштовно поласувати духмяним і корисним медом, походити давно забутими стежками свого дитинства, відвідати могили пращурів та й заночувати під майже рідною стріхою, аби на ранок, набравшись сили і снаги від здібання з рідним краєм, рушити в далеку чи близьку дорогу справляти ті обов'язки, які покладає на нас його величність Життя.

Успіхів Вам, шановний земляче, в усіх розробках і починаннях в краях далеких і зовсім близьких.

Хай не обміліє криниця Вашої добротворчості.

Валентин АВДЕЄНКО

МАЙСТЕР Божим велінням

←1

Щоправда, доля повелася з ним дуже круто. Хлопцеві не судилося побачити батька – холодної листопадової ночі 1937 року доблесні енкаведисти заарештували молодого священика, забрали разом із одним із братів Павла Тичини, а через сім діб Володимира Пилиповича не стало. Було тоді патріотів-проповідників всього 39 років. Не пощадили доморощені кати й дружину, Оксану Миколаївну, яка вирощувала трьох дітей від першої покійної дружини Володимира Пилиповича, яка мала вже сина Святослава й ходила з майбутнім Володькою, що з'явився на світ 4 квітня наступного року. Як їй, рядовій посудомийниці, довелося в ті передвоєнні роки, як мужня добра жінка не втратила потяг до пісні – важко передати. А коли ще й німецькі загарбники вступили в Чернігів, мусила вона втікати в дідівське село Довжик – там хоч клопоть землі міг прохарчувати всіх, там жила ще її мати. І похмурі дні окупації, і повоєнні голодуха та вдовині плачі – все випало пережити малолітнім братам. Але навіть це не змогло умертвити в душах братів красу рідного поліського краю. Святослав першим захопився малюванням, закінчив Чернівецьке ремісниче училище, працював декоратором у театрах Чернігова та

Ніжина, а коли настала пора йти до армії, залишив усі причандалля для малювання молодшому брату. Таким чином визрів твердий намір – стати професійним художником. Згодом, у 1956 році,

за порадою брата Володимир вступає до Кишинівського художнього училища.

Були там талановиті наставники, які заклали основи майстерності, студент найчастіше полишав місто у спокої та й подавався на природу, бо тільки там почувався органічним – як у тому ж придеснянському Довжику з його буянням барв, музикою вітрів і гроз, простими неповторними людьми. Так визрівало в ньому коло тематичних захоплень, чарівні пейзажі народжувалися водночас із колористичними портретами сучасників. І всі ті роботи просто дихали любов'ю до рідної Чернігівщини, без якої він не міг і не може донині жити. Хоча міг би прижитися і в місцях дальніх...

Того дня було дуже спекотно. Заклопотаний студент прибився до черги до бочки з морсом – був такий нехитрий напій у часи нашої юності. А попереду русява незнайомка, а в художника око пильне – відразу помітило неповторну красу. От і заговорив Володя до дівчини, слово по слову випитав, що Світлана приїхала в Молдавію на екскурсію з далекого Калінінграда. І юнак відчув, що на залицяння має не так багато часу, а серце вже підказувало: це його доля. Так і вийшло. А тут молодому митцеві вручили диплом, із яким він повер-

нувся до рідного міста над Десною. В цьому митцеві посприяв директор училища Олександр Федорович Майко, що всі роки навчання ставився до юнака майже по-батьківськи. Побачив, що студент погано вдягнений, – їдь у Вулканешти на винний завод заробляти копійку. І причепурився Володимир невдовзі. А щодо повернення до рідного Чернігова, то молодика колеги-митці й на поріг не пустили, ревності заїли. Отоді й пішов він трудитися на газети, під крило Бориса Іваненка. Затим навідалася в гості Світлана, він теж побував у Калінінграді, а невдовзі вже й весілля справили. А перша спроба вступити до Київського художнього інституту виявилася невдалою, і подружжя вирушило до прибалтійського міста. Та як не гарно було їм під опікою Світланиних батьків, Володя просто рвався в Україну – ну, такий уже він однолюб, чужою чужаницею видалася йому та холодна сторона.

Їхав до Києва вступати до художнього інституту поїздом Рига – Сімферополь, зупинився в Чернігові на якийсь час, зійшов на перон і заплакав – так йому журно стало, так закортіло додому повернутися, до милої пісні, до кореневої культури, до придеснянських лугів і добрих сумирних людей. Так і осів на рідних кресах, так і творить свій неповторний художній світ ось уже стільки десятиліть.

А в столичному вузі йому теж поталанило на добрих наставників – на того ж таки чуйного ректора О.П. Олійника, на митців світового рівня Тетяну Нилівну Яблонську та Віктора Григоровича Пузиркова, учнем якого став. Скрутними були роки навчання – без гуртожитка, без стипендії, хоча навчався на відмінно, часто-густо доводилося ночувати як не під подіумом, то на привокзальних лавах. Але всі труднощі скрашувала радість творчої роботи, процес відточування майстерності. І коли нарешті дійшла справа до творення дипломної роботи, В. Пузирков нагадав: є в тебе етюд про

медсанбат, ото й диплом. А Ємцеві не треба було нічого уявляти – в 43-му сам бачив польовий шпиталь у рідному селі. Згадалося й таке. Їх мали от-от визволити. Хлопчик лежав у окопі над річечкою Свиш. Отут і з'явилися перші наші солдати. Жінки кинулися пригощати їх самогоном та салом. Хлопці випили й рушили в поле. А там замасковані під копиці гороху німецькі танки, вони й почавили всіх. То було страшне видовище. Згадався й ветлікар дід Гаврило. Так і народилося художнє полотно, яке на Всесоюзній виставці робіт випускників художніх вузів наробило шуму і відразу здобуло добре ім'я авторові.

А далі було повернення до рідного Чернігова. Працював В. Ємець головним художником міста, головою художнього фонду, і тоді будував художні майстерні, зумів "вибити" в начальства приміщення старої друкарні для художніх виставок, був першим очільником обласної Спілки художників, і тоді ж побудував квартири практично всім митцям, вісім років був директором художнього музею, доки не почався нещадний процес здавання приміщень в оренду всіляким спиритним ділкам і йому не сказали: або мовчи, або ми тебе уб'ємо. Пішов з посади якраз у той рік, коли Україна стала незалежною. В якому стані музей нині, може пере-свідчитися кожен, кому не байдужа духовність дерев'яного Чернігова.

Здавалося б, Володимир Володимирович завжди був при ділі, займав високі посади, тож і скаржитися на долю не варто. Але скільки за ці літа позірного благополуччя довелося йому витримати випробувань, які нелюдські вчинки – і то найбільше збоку деяких колег по мистецтву, не будемо всує називати їх імена – ранили душу митця, виривали із золотого поля творчості. Та він виявився впертим, непоступливим, він зумів відстояти свій внутрішній мистецький світ чистим і первородним. І це творчий подвиг, який допоміг йому стати в ряд найзначніших українських майстрів сучасності.

Його манері притаманний реалізм, базований на глибокому національному ґрунті. Це особливо помітно в численних пейзажах. Зачарована Десна з її неповторно небесною водою і розлогі луки, поліські зруби непоказних хат і переповнені внутрішньою музикою мрійливі обрії, грозняні хмари й тихі тумани – все це його світ, виболений, стражданий, а тому й неповторний. Варто лише вдивитися в неповторні полотна "Осіннє озеро" чи "Хата мого дитинства", "Туман над Сномом" чи "Маленький мрійник", "Мій син" та десятки інших фундаментальних робіт. А якою загнаністю, безвихіддю віє від постаті Тараса Шевченка з картини "І

світає, і смеркає!" Стоїть наш пророк на голубому снігу в коричневому кожусі, підпершись ковінкою, а довкола в холодній безнадії не дерева, а обсічені людьми стовбури – як доля самого поета. Неповторним є й портрет іншого великого українця М.В. Гоголя. І коли зауважити, що В. Ємець впродовж багатьох років творить велику портретну галерею, в якій є вже образи поета С. Реп'яха й режисера Л. Отрюха, актора І. Семененка й диригента Л. Боднарука, хореографа В. Бойка й археолога В. Коваленка, можна з повним правом назвати його автором колективного портрета духовного Чернігова кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Твори Володимира Ємця широко знані у світі, хоча, коли б він був настирливішим, нахрапистішим, як багато хто із його пе-

різних художніх виставках – їх бачили в Чернігові й Києві, Бельгії й Росії, Білорусії й Болгарії, Швеції й США. Виставлялися вони і в stolичному Палаці спорту, коли там вирували тисячі земляків-чернігівців під час загального зібрання. Є вони і в багатьох приватних зібраннях. Словом, творчість Володимира Ємця давно стала яскравою часткою духовного життя планети. А його творчості не так давно був присвячений чудовий альбом, виданий у Києві.

Справжній митець ніколи не залишається задоволеним собою, головний твір завжди манить можливістю перевершити себе. І Володимир Володимирович продовжує творчі пошуки. Ось не так давно завершив роботу над полотном з нарочито риторичною назвою "Чи прийде до нас Скворода?" У ній криються всі болючі роздуми майстра про стан сучасного українського мистецтва. Він і в старі часи зумів не написати жодного портрета партійних вождів, не збирається робити це й нині. Проте йому стає невимовно гірко, що при формуванні нового світогляду розмиваються такі священні поняття, як повага до історії рідного краю, вірність соціальним аспектам, проповідуються тільки абстрактні кольорові плями. До цього закликають найбільші світові грошодавці-космополіти типу Сороса, який свого часу прислав йому в художній музей добротного проспекта, виклавши свою програму й обіцяючи матеріальну підтримку за зраду позицій. Художник відкинув ту пропозицію, бо для нього відмова від українського коріння означає духовну смерть. Те, що роблять у світі доморощені пінчуки, йому не до шмиги.

А взагалі Володимир Ємець задоволений своїм творчим життям, тим, що встиг зробити для України, для рідного Чернігова. Рідне місто теж гідно відзначило його творчий подвиг, надавши йому звання Почесного громадянина. Держава, яка ще не так давно намагалася утвердити демократичні принципи співжиття, теж відзначила художника орденом Ярослава Мудрого. Так що, як каже сам Володимир Володимирович, Бог таки поведив його по лобі пучками.

Леонід ГОРЛАЧ

ревесників, розголос міг би бути й ширший. Та він не любить штовхатися на різних мистецьких збіговиськах, надаючи перевагу як не затишку майстерні неподалік від знаменитої редакційної "ями", то мандрам на природі.

Хоча його картини завжди бажані на

...І ніжний

Поет Леонід Горlach – дитина війни від дня свого народження і від самого початку тієї чи то Великої Вітчизняної, а чи Другої світової, проте, все одно найстрашнішої війни в історії людства. Звичайно, в ранньому дитинстві та й трохи пізніше про високу поезію, як і будь-яку іншу, думати не доводилося. Думалося лише про те, як би досита наїстися. Ще й досі в пам'яті поета страшний голод 47-го, коли доводилося з колгоспних полів видовбувати гнилу картоплю, з неї мама вперемішку з молодим листям ясена пекла найсмачніші у світі деруни.

ГОЛОС ГОРЛАЧА

Друге враження після голоду – військові ігрища. У селі у кожного з пацанів було навалом вогнепальної зброї, справжньої і саморобної, а на полях зовсім неважко було відшукати артилерійський снаряд чи протипіхотну міну. Там їх водилось хоч греблю гати. Хлопці підривали їх на вогнищі. Феєрверк від того був колосальний, щоправда, від дорослих за подібні витівки діставалося таки добряче, але хлопці вважали, що забава того варта.

А перші вірші написав під впливом брата Івана. Іван був старшим на п'ять років, тому їхні спільні чоботи в основному носив він, а малий Льонько часто вискакував з хати босоніж, аби посковзатися в долині на першій тонкій і зовсім прозорій, мов скло, кризі. Старший брат писав довжелезні поеми про те, як наші били фріців, молодший – коротші й більш ліричні етюди про природу. А в 53-му за наказом директора школи п'ятикласник Леонід Коваленко (до Горлача тоді ще не дійшло) написав для шкільної стінгазети вірша, в якому широко оплакував смерть вождя.

Аж три захоплення було у нього в дитинстві: література, музика і спорт. Але пер-

ший зароблений гонорар був за музику. Сільські дівчата щовечора збиралися "на дискотеку". Всідалися на колодах біля котроїсь із хат, співали тужливих пісень, говорили про життя, лузали соняшникове насіння. А він вигравав їм на татарській гармошці, за що і отримував "гонорар" – смажене насіння.

А три музи міцно тримали вродливого

моменти, про які завше згадає з такою теплою і хвилюванням, наче те відбулося лише вчора. Це щасливий день одруження зі своєю коханою Ніночкою, вихід у світ першої поетичної збірки "Сонце в зінціях" і ще – здобуття Україною Незалежності.

Леонід Горlach – ніжний, але з колючками. Він може помазком ніжного елею пройтися по вашій заскорузлій душі, як-ось:

Зоря вечірня сонце переймала.

Цвілі од співу солов'ї в гаю.

З-під хмари блискавиця п'ятипала

В тривожну душу цілилась мою.

А може й добряче хвицьнути підкованим копитом – і то не так наче з гармати по горобцях, а прямиїсною в ціл, в очі можновладцю сказати про наболіле:

Знов думки у серці колобродять.

Знов кужелить серце колоброд:

Кравчуки приходять і відходять,

Вічним залишається народ.

Хоч його й добили вже до ручки,

Голодом зморивши гордий дуч,

Хоч його і запрягли в "кравчуки",

Розмели, як тополиний пух...

І розривається од болю вразливе серце поета, болить його непогамована душа. Що ж воно діється навкруг? Куди ми йдемо і куди прийдемо, і хто нас приведе? На це ніхто не відповість поетові, бо нема, нема у нас сьогодні свого пророка, а доморощені наші ділки "рвуться у пророки, гризуться, яко пси, за маслака". І тоді залишається звернутися до тих, до кого ми звертаємося у найскрутнішу мить:

Скажіть хоч ви мені, Тарасе й Боже,

Що за земля у нас, що всяк скубе,

Що за народ, який ніяк не зможе

Із чарів рабства вивільнити себе?

Леонід Горlach завше був і залишається не лише зі своїм народом, а й тришки попереду, завжди ближче до тих подій, які на даний момент є актуальними, за поетової молодості це називалося "завжди бути на передньому краї". І то вже й не так важливо, де тоді був отой край: на далекому БАМі чи у зовсім близькому Чорнобилі. Він побував у обох цих "краях", а свідками того – його поетичні й прозові хвилюючі розповіді (бо на той час вони просто не могли не хвилювати людський загал, до якого належали і ми з вами), то була лірична публіцистика, лірична аналітика, якщо можна той жанр так назвати. А на саму

юнака у своїх обіймах. Ще в десятому класі Леонід став чемпіоном області з бігу, а в Ніжинському педвузі він активний член літературної студії, до того ж, не менш залюблений у хоровий спів, тож залюбки співав у знаменитому хорі, яким на той час керував Віктор Іконник.

Були постійні тренування, змагання, репетиції, але муза поезії все скупіше й скупіше відгускала хлопця до своїх посестер, аж поки зовсім не прибрала до своїх рук. Так і народився поет Леонід Коваленко, який згодом з любов'ю до мами обрав своїм псевдонімом її дівоче прізвище – Горlach.

Як і три музи, має у своєму житті поет і три щасливі

лірику залишався знову ж таки, як полюбляли тоді казати, вільний від основної роботи час.

Але навіть у ті скрутні часи, на будь-якому передньому краєві й на всіх своїх посадах, не давав Горлачу спокою образ видатного і такого спірного, вже уславленого іншими, в основному чужими поетами оспіваного його земляка – Івана Мазепи. Спалений Батурич своїм кількосталітнім гірким попелом повсякчас стукав у чутливе серце поета:

**Я відридав в собі Батурич,
І Сейму сиву течію,
І кров, що із міських затулин
Дзюрить і спалює мою.
Я відридав усе по вінця,
Але іще не відридав
Іуду Носа чорновірця,
Який своїм на смерть віддав.**

Це все із збірки поета "Слід копита", яка побачила світ у видавництві "Аспект-Поліграф".

А взагалі в його доробку близько півсотні книг поезії, прози, публіцистики, його вірші перекладені на десятки мов народів світу.

А потім сталася подія. Дія, котра, якщо й не потрясла світ, то лише тому, що світ цей був дуже заклопотаний іншими нагальними справами. І вихід Горлачевого чергового роману у віршах власне проморгов. Слава Богові. Тут не приходиться грішити на нашого, українського читача, він мав змогу і почитати, і обміркувати, і висловити свою думку з приводу виходу у світ "Руїни (або життя і трагедії Івана Мазепи)". Історичний роман у віршах "Руїна" зібрав досить щедрий ужинок української преси. Отож виходить, що хто бажав, той і дослухався до "прогірклих в долині" нічних роздумів старого гетьмана Мазепи.

**Лежав Мазепа, сивий вус жував.
Слова ж німі чоло йому спікали.
Думки з Бендер через степи тікали,
Через життя, яке він доживав.
Все суєта суєт, все згар і тлін,
Усе омана, марево, руїна,
І Україна впала на коліна,
Й тобі не встати більше із колін.**

Цей роман було висунуто на здобуття Шевченківської премії. Поява Мазепи у світовій літературі явище не нове. Про нього писали ще Вольтер і Байрон, Пушкін і Сосюра. Та й дехто з вітчизняних літераторів на

злами епох пробував було оприлюднити своє трактування і бачення жертовно трагічного образу великого співвітчизника.

Зовсім по-іншому поставився до створення чи відтворення образу Мазепи Горлач. Втративши дев'ять років на скрупульозне дослідження усіх існуючих історичних джерел, усіх бодай найнеприметніших споминів і найдрібніших штрихів, він відкрив читачеві зовсім іншого Мазепу: не екстравагантного старого, що з жиру біється, а вдумливого мудрого політика і патріота, який метою свого життя обрав порятунок України, врятування державної самостійності, нехай навіть ціною власного життя.

помінялося. Багато води витекло, багато сміття понесло за тією водою.

А що ж залишилося? Що на сьогодні маємо? Крім того, чого давно вже не маємо!

Перш за все, маємо новий роман у віршах "Мамай", що його вкулі з оновленим "Мазепою" на початку минулого року Л. Горлач видрукував у видавництві "Ярославів вал".

Боже милостивий, що тут почалося... Здавалося, у столиці не залишилося жодної путньої газети, котра б не відгукнулася хвалебною рецензією на цей твір про улюбленого національного героя-характерника.

І що ж? Думали як найкраще, а вийшло... Одним словом, говорили, балакали, голосували на засіданні Шевченківського комітету і... на цей раз не вистачило однієї піднятої вгору руки. Де ж була вона, така необхідна в тій ситуації рука? Можливо, рука друга чи земляка. Чи то десь в іншому місці чарку тримала, чи в носі колупалася, але в потрібний момент в потрібному місці її не виявилось!

Таким чином, Леонід Никифорович знову виявився поза грою. І це з таким багажем. Автор півсотні книжок – тонких ліричних шкіців і масштабних епічних поетичних полотен, серед яких віршований роман "Ніч у Вишгороді" присвячений київському мудрому князеві-мислителю Ярославу, за яким поставлено спектакль, що його Борис Олійник назвав візитною картошкою столиці.

А, можливо, сам собі винен? Бо з таким доробком, з такими заслугами (зібрав майже всі літературні премії різних рангів, масштабів і номінацій, крім основної), ви багато чули про Горлача полум'яного трибуна? Часто бачили на політичних мітингах чи літературних тусовках? Ні. Горлач людина не публічна. Він – поет. Звісно, від Бога. А його поезія – це його доля. Він сам так сказав. А ще добре затаївся пораді Булгаківської Маргарити: "Нічого не просити. Прийдуть і самі дадуть". Але забув деякі інші. Про те, що поетам за так ані гроші, ані нагороди не даються. За них битися треба, а для цього у добра мусять бути міцні кулаки.

Нині йому вже 70 років. Тож в ювілейний день хотілося побажати поетові щасливо порушити цю тріаду, додавши в його неспокійну біографію ще один щасливий момент – присудження Шевченківської премії, яку він, вважаємо, заслужив по праву. Переконані: сам Ярослав Мудрий, як і Сірко з Мазепою, і Аскольд і Дір, навіть Сигізмунд Корибутович з козаком Мамаєм схвалили б таке рішення.

Валентин АВДЄЄНКО

Поет не ідеалізував Мазепу й не проклинав за неіснуючі гріхи. Зараз ми вже маємо можливість дати чесний образ одного з найбільших українців, і це вперше за кілька століть зробив його земляк поет Леонід Горлач. Тож образ старого гетьмана по праву зайняв гідне місце поряд з попередніми героями Ярославом Мудрим, Аскольдом і Діром, Сигізмундом Корибутовичем, Іваном Сірком. Народ має славу глибинну історію, якою, на превеликий жаль, і сьогодні, як багато-багато років тому, ніхто серйозно не опікується, а тому достеменно її не знаємо.

Виходить, Україна ще не встала з колін. І тому на кожен річницю її так званої незалежності на трибунах вмоштуються не ті, хто боровся за її свободу і справжню самостійність, а ті, для кого саме слово самостійність було страшнішим, ніж ім'я нечистого, мовлене перед сном. Дух анафеми, виголошений Мазепі московськими попами, ще й досі не витрився з усього, що стосується його святого імені.

Що ж, за цей час багато чого змінилося і

При в'їзді в село Ковпита, по лівий бік дороги, знаходиться сільське кладовище. В старій його частині встановлено Меморіал радянським воїнам, загиблим в 1943 році (відкритий в травні 1975 року). Це пам'ятник з мармуровими плитами, могила Героя Радянського Союзу І.М.Грачова та дев'ять братських могил.

Могилы розповідають

У центрі села знаходиться школа, а на шкільному подвір'ї збереглась стара будівля, у якій розміщувався один із військових шпиталів. На будівлі встановлена меморіальна табличка з текстом: "Тут в роки війни були розміщені корпусний польовий госпіталь № 74, евакогоспіталь № 2514, інфекційний госпіталь № 4281 та шпиталі 133, 216, 475, 2406, 5181".

Як розповідають місцеві жителі, а також сільський голова А.А.Печерна, директор школи Н.І.Багатюк та вчитель історії Н.Л.Дешко, після звільнення села на сільському кладовищі з'явилося багато братських могил, в яких поховано до тисячі військових (під час будівництва Меморіалу всюди натрапляли на людські кістки).

Ще в 70-ті роки ХХ ст. з архівів Міністерства оборони СРСР місцевим пошуковцям вдалося отримати дані про шпиталі і про захоронених на сільському кладовищі. Вчителі та учні розсилали листи рідним загиблих з повідомленням про місце поховання. Незабаром у село, до могил воїнів, почали приїжджати родичі із далеких і ближніх регіонів СРСР.

На сьогоднішній день, завдяки рішення уряду Російської Федерації, в архіві Міністерства оборони РФ оцифровані документи, що стосуються долі воїнів, загиблих в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. На основі цих матеріалів в Інтернеті створено сайт "ОБД-Меморіал", який допомагає сучасним дослідникам, а також тим, хто хоче дізнатися про долю свого загиблого родича, швидко отримати необхідну інформацію.

Хочу підкреслити, що в часи СРСР такі документи зберігались під грифом "СЕКРЕТНО" і доступ до них був обмежений. В нашій області вже тоді працювала пошукова група на чолі з полковником у відставці В.Драгуновим, яка на базі тих документів упорядкувала і випустила в світ п'ять книг "Их помнит Черниговщина" (1993 р.), в яких подані списки загиблих воїнів, захоронених в селах Чернігівської області.

Взявши ці списки та прізвища з мармурових дощок Меморіалу, я порівняв їх з матеріалами інтернет-сайту "ОБД-Меморіал" і списками, отриманими з архіву військово-медичних документів (м.С.-Петербург). В результаті отримав уточнену кількість захоронених, біографічні дані і, якщо можна так сказати, розставив крапки над "і" стосовно деяких спогадів місцевих жителів.

На мармурових плитах Меморіалу викарбувано 179 прізвищ. Нині уточнений список похованих збільшився до 187 прізвищ.

Чому тоді для братських могил було обрано саме це місце? В досліджених матеріалах у розділі "місце поховання" вказується хутірське або сільське кладовище. Можливо, що в 1943 році це кладовище знаходилося за селом неподалік від хутора, але тут вже були чотири захоронення часів війни – рядового А.Т.Ширшова (09.09.1941) та трьох партизанів Стеченків із Ковпити (10.05.1943).

Після звільнення Чернігова вже 22 вересня військові частини 13-ї армії Центрального фронту генерал-лейте-

нанта М.П. Пухова почали здійснювати переправу через Дніпро. Через село Пакуль до Дніпра проходила 211 стрілецька дивізія, а в районі села Навози перебувала 8-а стрілецька дивізія. В селі Ковпита, віддаленому від зони бойових дій, розгортаються військові шпиталі.

Знайдені в документах дати прибуття в шпиталь вказують на участь пораненого у військових операціях вересня – грудня 1943 року. Єдиний запис за вересень може свідчити про участь у форсуванні Дніпра (при відкритті Меморіалу в 1975 р. зазначалось, що тут поховані учасники форсування Дніпра), 5 – 15 жовтня – це тяжкі бої військових підрозділів 13-ї армії з німецькими окупантами в ході Прип'ятської військової операції. Записи в госпітальних документах за листопад–грудень–січень свідчать про те, що в село Ковпита направлялись поранені із прифронтових шпиталів.

Ось так с.Ковпита з вересня 1943 по січень 1944 рр. стало тихим, спокійним, віддаленим від боїв куточком землі для сотень поранених, яких не переводили в інші шпиталі, або повертали після видужання в свої військові частини, а для 187-х місцем їх вічного спокою.

За час перебування в селі військових шпиталів на сільському кладовищі з'явилося не менше 59 братських і окремих могил. Братська могила – це до п'яти поховань в одній ямі, які здійснювались протягом двох–трьох днів.

Із госпітальних документів дізнаємось, що на сільському кладовищі захоронені воїни 26 дивізій і їх п'ятдесяті двох полків, а також 2-го прикордонного загону НКВС, 182 загороджувального загону, 49 окремого понтонного батальйону, 75 робітничого батальйону, автотранспортного батальйону, евакороти, 165 штрафної роти та ін. Серед останніх тут була похована єдина жінка – Орел Євдокія Юхимівна.

Найстарший за віком воїн мав 51 рік (1892 р.н.), а наймолодший – 19-річний (1924 р.н.). Військова служба одного почалась з 1932 року, а у окремих з вересня 1943. Із рядового складу найбільше стрільців, а також автоматник, снайпер, зв'язківець, санітар, тракторист, листоноша, наводчик, шофер, розвідник, регулювальник, артилерист, кухар, візник. Сержанти були командирами відділень і взводів. Із офіцерського складу виділяються два майори, а також лейтенанти – командири взводів, помічник начальника штабу 229 сп.

У більшості випадків в анкетних даних госпітальних документів збереглися адреси воїнів. Тож простий перелік місць народження і вказана кількість призваних до армії є черговим підтвердженням того, що на ольтарі Перемоги у Великій Вітчизняній війні знаходяться життя представників багатьох народів колишнього СРСР:

Андрій КУРДАНОВ,
начальник управління
Чернігівської облдержадміністрації,
краєзнавець

В ГОСТЯХ У ЧЕРНІГІВЦІВ

У місті над Десною досить часто відбуваються творчі звіти митців із різних куточків України. Цього разу свої роботи виставив у колегіумі відомий живописець Феодосій Гумєнюк.

НІЖИН – ДІТЯМ

На черговій сесії міської ради було ухвалено програму, в якій сконденсовано зусилля громади довкола питання захисту прав дитини. Вона включає в себе боротьбу з безпритульністю, освіту, охорону здоров'я, запобігання соціальному сирітству тощо. До речі, дітей із фізичними вадами, тощо. До речі, дітей із фізичними вадами, розумово відсталих з'являється все більше і не лише на Чернігівщині. Тож ідеться про виховання здорового способу життя серед малечі, для чого уже в жовтні буде створено будинок спеціального типу. Це питання глибоко заторкнуло і міську владу, і можних представників громади.

НАС ЄДНАЄ АЛЬМА-МАТЕР

Під таким девізом у обласному філармонійному центрі пройшов фестиваль духових оркестрів. У ньому взяли участь чотири колективи з обласного центру, які подарували слухачам класичні твори та музику зарубіжних авторів. Диригували випускники Чернігівського музичного училища ім. Левка Ревуцького, знані майстри з Києва Олексій Рошук, Олексій Баженов, чернігівці Олександр Шевчук, Микола Смалюк та інші. Загалом у великому мистецтві працюють 28 випускників славнозвісного училища. Виступили й солісти-інструменталісти, які також зачарували грою шанувальників безсмертного мистецтва. До речі, саме нині земляки святкують півстоліття безперервної роботи музичного закладу.

УГОДА ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО

Такий документ був підписаний у Чернігові між нашою областю та керівництвом Курської області з Росії. Підписали його голова Чернігівської облдержадміністрації Володимир Хоменко та російський губернатор Олександр Михайлов. Подібних угод з росіянами вже існує понад тридцять. Поки що товарообіг між областями вимагає бути кращим і в хімічній галузі, і в сільськогосподарстві, бо складає близько 2 мільйонів доларів. Присутність бізнесменів обох сторін дозволяє сподіватися на поглиблення економічних та культурних стосунків.

ПРОКУРОРСЬКА ПРИСЯГА

Вперше в Україні працівники прокуратури в Чернігові склали присягу на вірність народу й державі. Засідання провів прокурор області Сергій Мірошніченко. На церемонії були присутні голова облдержадміністрації Володимир Хоменко, голова облради Анатолій Мельник, міський голова Олександр Соколов. Слід сподіватися, що це нововведення підвигне працівників прокуратури всієї держави на принципові рішення в утвердженні верховенства права, а це підніме авторитет важливої правоохоронної системи, що останнім часом похитнувся, в очах народу.

ЗНОВУ ПРО КРУТИ

В Чернігівському музеї-заповіднику М.Коцюбинського відбулася презентація другого видання книги "Крути. Січень 1918 року". Упорядкував її не професійний літератор, а народний артист України Ярослав Гаврилюк. Книга вийшла у видавничому центрі "Просвіти" в Києві. Провів зустріч директор видавничого центру Василь Клічак. Присутні мали можливість придбати ґрунтовне, доповнене новими матеріалами видання.

ВETERАНИ НЕ СТАРІЮТЬ

Ім'я журналіста, краєзнавця з Городні Івана Дудка добре знає серед земляків. Він сумлінний дослідник історії рідного краю, пропагандист і поет, автор понад 30 книг. Нещодавно побачила світ чергова його збірка пісень "Нам зозуля накувала", що підтвердила нестаріючий талант автора. Композитори Анатолій Аржанніков та Анатолій Якимець вчоргове озвучили пристрасні рядки невтомного майстра. А профінансували видання його онучка Оксана та внук Володимир.

ФУТБОЛ СЕРЕД ЗИМИ

В Прилуках відбувся традиційний футбольний турнір імені Федора Соловйова. В ньому взяли участь чотири команди різної вікової категорії – дві місцеві й стільки ж із Ніжина. Змагання проходили на штучному покритті стадіону "Супутник". Головний кубок виборола команда з Прилуки "Дніпро РСТ", друга місце також за прилучанами.

ЧАРІВНИЙ СВІТ МРІЙ

Так називався конкурс дитячого дизайну, що відбувся в обласному експо-центрі. В ньому взяли участь вихованці позашкільних навчальних закладів із Бобровицького, Менського, Корюківського, Коропського, Щорського, Чернігівського районів, міста Ніжина та обласного центру.

ПЕРШИЙ ЮВІЛЕЙ

Перше десятиріччя відзначило найбільше сільськогосподарське формування Чернігівщини – товариство "Дружба Нова" з Варвинського району. Саме тут вперше на нашому Поліссі впроваджуються новітні принципи господарювання, працює навіть своя агрохімічна лабораторія. Колектив обробляє понад 50 тисяч гектарів землі в кількох суміжних районах. Характерно, що керівники розвивають і тваринництво, яке нині перебуває на катастрофічному рівні. Генеральний директор Сергій Гайдай впевнений у подальших успіхах свого колективу. Запорукою цього є те, що левину частку спеціалістів складають молоді люди, що мають і знання, і великі амбіції.

Наш кор.

У нас в гостях учасники конкурсу "Поетичні струмочки Сіверського краю"

НІЖИНУ ДРЕВНЬОМУ І ЮНОМУ

Відлуння літ, століть, тисячоліть
Не стомлюється в тиші гомоніть,
Натхненний відблиск храмів і церков
Горить, сіяє, б'ється знов і знов!
В задумі парк Шевченка вдалині...
І Графський парк як у чарівнім сні.
Остер пливе, поринувши у час.
Радіє Ніжин золотом до нас...

ХУРДЕЛИЦЯ

Замела, закрутила хурделиця
Біля хати в дворі. І пішла...
А за нею печаль моя
стелиться.
І куди вона слід повела?
Все блукає по місту, по
вулицях,
Сипле снігом з під шат-
рукавів.
І у вальсі з деревами
крутиться.
Танцювати. Ну, хто б не
хотів?...

Анна СЕМЕНЕЦЬ,
9 клас
Ніжинської гімназії №3

УКРАЇНА-ЛАСТІВКА

У столі
під Краєм стріхи
виростають
ластів'ята.
Це їхній
Край стріхи.
Ласкава ластівка
ростить їх
у цьому Краю,
хоча
північний вітер
сильнішає.
Але ластів'ята
ростуть.
Виростає
під стріхою
нова
Надія Краю,
яка політає
й знову
почне
відбудовувати
нове гніздечко.

СЕДНІВ

Торкає першу скрипку очерет,
Гуде діброва тужно контрабасом,
Насвистує береза у кларнет,
І Снов гуде козацьким тулумбасом.
Та дивна мить лишилась назавжди,
Як тут сидів Тарас під сивим дубом,
Як тужавіли збуджені слова
При щирій перемові з Лизогубом
І як шуміла віршами трава...
Для мене Седнів – тихий спів віків,
І міднолика церква козаків,
І світло місяця, що церкву омива.

Що в нічному небі стежку проклада.
До хмільних світанків, сонячної хати
(Сонцеві цілунки юні, як світань).
Хлопчику грайливий, дівчинко кирпата,
Перед вами – вічність, перед вами – даль.

Іван БАРАН,
9 клас
Чернігівського ліцею №15

Я тихе літо бабине люблю,
Коли скидають лист берези й клени,
А явори допіру ще зелені,

І шлях в тепло відкритий
журавлю.
Сумне я літо бабине люблю,
Як павутинка горобину
ниже,
А роси такі сині, такі свіжі,
Немов разки гірського
кристалю.
О, як я літо бабине люблю....

Це різнотрав'я, це
убранство пишне,
І цей передостанній
літній день,
І вітерець, що в кронах
тишком-нишком
Допомага птахам співать
пісень.
О літній день! О це пригасле
сонце,
Що мов стомилось землю
зігріває.
Уламок серпня зазира в
віконце,
Про осінь ніби хоче
розказать.

А вечір ген виходить із-за лісу,
Зірки стожарами палахкотять.
І ллється терпко аромат меліси,
Додому бджоли стомлені спішать.
Серпневий день скінчився і крайцем
Вже закотивсь тихесенько за пруг,
Неначе зляканим пополотнілим зайцем
Ступила ніч із лісу в сонний луг.

Катерина МАТІСЬКО,
10 клас
Бахмацької гімназії

РОБОТА З КОЗЕЛЬЦЯ В РІНСНУКС ART CENTRE

Талановита козельчанка Вікторія Дідовець взяла участь у виставці під назвою "Кендіс Брайтц: ТИ + Я". Для виставки п'ятнадцятирічна Вікторія створила портрет в техніці "Суше творення з вовни".

По закінченню виставки із всіх представлених робіт буде відібрано частину портретів, які увійдуть до фінальної композиції, котра і надалі виставлятиметься в різноманітних музеях та арт-інституціях світу. Кендіс Брайтц, у свою чергу, створить і передасть у власність відеопортрет кожного з авторів, роботи яких будуть відібрані.

Руслана ГАВРИЛЮК

Чимчикує сонце стежечкою босе,
Заглядає в душу променем з небес,
Допиває в полі ромашкові роси,
З хмарами танцює вальс і полонез.
Сонечко небесне, як хлопчак грайливий,
Ти мойй землиці подаруй свій сміх.
Ген ляга на річку вечір – дядько сивий,
І спливає місяць – золотий горіх.
Земленько-Україно, дівчинко кирпата,
Добра веселунко, дивно-молода.
Світить в твоїм серці та любов
крилата,

Катерина МАТІСЬКО,
10 клас
Бахмацької гімназії

16

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ
Засновник: товариство
"Чернігівське земляцтво"
в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.ХІ.2001 р.

Реєстраційне свідоцтво:
серія КВ №5594

Адреса редакції:
01023, Київ, 23, Спортивна площа, 1,
тел. 206-87-12
Електронна пошта:
otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, В.І. Авдеєнко,
Л.Н. Горlach (Коваленко),
І.М. Забіяка, І.Б. Матяш,
П.І. Медвідь, М.М. Ткач,
В.В. Пушкар'єв, В.Є. Устименко,
М.І. Халимоненко, О.А. Шокало.

За достовірність фактів, точність імен та прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор Леонід Коваленко.
Комп'ютерний набір Леонід Коваленко.

Верстка, дизайн Оксана Кисленко.

Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город".
Тираж 1000.